

Ympäristöministeriö

LAUSUNTO
7.12.2021

Dnro VN/279/2018

LAUSUNTOPYYNTÖ LUONNOKSESTA HALLITUKSEN ESITYKSEKSI KAAVOITUS- JA RAKENTAMISLAIKSI

Ympäristöministeriö on pyytänyt usealta taholta lausuntoa luonnoksesta hallituksen esitykseksi kaavoitus- ja rakentamislaiaksi. Huoltovarmuuskeskus esittää lausuntonaan seuraavia huomioita energiahuollon näkökulmasta.

- Kaavoitus luo edellytykset yhteiskunnan ja sen huoltovarmuuden kehittämiseksi. On tärkeää, että kaavoitus- ja rakentamislaki ottaa huomioon energiahuoltovarmuuden kehittämisen tarpeet. Energiantuotannon muuttuessa voimakkaasti kohti hiilineutraalisuutta ja luovuttaessa kivihiihen ja turpeen käytöstä nousee puun saatavuus merkittävään asemaan energian toimitus- ja huoltovarmuuden turvaamisessa. Esimerkiksi puupolttoaineiden kasvava käyttö vaatii nykyistä laajemman biomassaterminaaliverkoston, jonka toteuttamisen edellytykset lähtevät tarkoituksenmukaisesta kaavoittamisesta.
- Kaavoituksen merkitystä energiahuoltovarmuudelle ei ole tarpeellisessa laajuudessa otettu huomioon. Lakiehdotus nostaa esille tuuli- ja aurinkoenergian, mutta ei muita vähähiilisiä ja uusiutuvia energiamuotoja, kuten puuenergian kasvava käyttö ja sen vaatima varastoinnin ja logistiikan tarpeet.
- Maakuntatason suunnittelu on tärkeää, koska energiahuoltoa on tarkasteltava kokonaisuutena yli kuntarajojen.
- Liikenneverkosto on oleellinen osa huoltovarmuutta sisältäen myös terminaalit ja niiden sijoittamisen logistisesti järkeviin paikkoihin.

Taustaa

Suomen tavoite on olla hiilineutraali vuoteen 2035 mennessä. Siihen liittyy tavoite turpeen käytön vähintään puolittamisesta energiantuotannossa vuoteen 2030 mennessä ja kivihiihen käytön kieltö sähkön ja lämmön tuotannossa toukokuusta 2029 alkaen. Kivihiihen ja turpeen käytöstä luopuminen pienentää energiahuollon polttoainevaihtoehtoja lisäten energiapuun käyttöä. Toimiva energiahuolto edellyttää energian tuotannon ja jakelun lisäksi polttoaineen saannin turvaamista, myös vakavissa häiriö- ja poikkeustilanteissa. Energiapuuterminaleilla on merkittävä rooli energiahuollon kannalta vielä pitkään, vaikka lämmöntuotanto sähköistyy ja uusia teknologioita otetaan käyttöön pitemmällä aikavälillä. Kaavoituksella voidaan edesauttaa nykyisten biomassaterminaalien laajentumista ja uusien perustamista.

Kaavoitus- ja rakentamislaki säätelee maamme kaavoitusta. Kaavoitus luo edellytykset myös huoltovarmuuden kehittämiseksi. Lakiluonnos mainitsee huoltovarmuuden kerran (6 §), mutta tarpeet sen kehittämiseksi ovat valtavat. Energiamurros kohti vähähiilisyttä haastaa energiahuoltovarmuuden perinteisiä keinoja, joten huoltovarmuusnäkökohtien huomioiminen myös kaavoituksessa on tärkeää. Huoltovarmuutta vahvistavien toimintojen on sovelluttava muuhun

kaavoituksessa alueelle suunniteltuun toimintoon. Ympäristöluvasta ja lupaehtoista päätettäessä toiminnon sijoitus ei saa olla kaavan vastainen eikä se saa vaikeuttaa yleispiirteisen kaavan alueella alueen käyttämistä kaavassa varattuun tarkoitukseen.

Huomioita alueidenkäytön kokonaisuudesta (erityisesti luvut 1-16, 37-40)

LUKU 1

5 §. Ilmastomuutoksen hillintä ja siihen sopeutuminen kaavoituksessa ja rakentamisessa

Pidämme hyvänä asiana, että ehdotuksessa on lähdetty siitä, että kaavoituksen on edistettävä ilmastomuutoksen hillintää luomalla edellytyksiä uusiutuvien ja vähähiilisten energiamuotojen hyödyntämiselle.

5 §:n perusteluissa on erityisesti mainittu aurinkoenergian hyödyntämisen huomioon ottamista kuntakaavoituksessa sekä tuulivoimatuotantoon soveltuvien alueiden selvittämistä ja varaamista kaavoituksessa. Kuitenkin ne ovat vain osa uusiutuvan ja vähähiilisen energian vaihtoehdoista tai energiaratkaisuista. ***Ko. kohtaa ehdotamme muutettavaksi niin, että tarkastelu kattaa muutkin uusiutuvan ja vähähiilisen energian ratkaisut sekä niiden huoltovarmuustarpeet.***

17 §. Valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden oikeusvaikutukset

Pykälän mukaan valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet tulisi ottaa huomioon kaavoituksessa ja valtion viranomaisten toiminnassa. Tavoitteet tulisi ottaa huomioon maakunta-, yleis- ja asemakaavoituksessa siltä osin ja sillä tavoin kuin kunkin kaavamuodon tehtävä ja tarkoitus edellyttävät ja mahdollistavat.

Valtakunnallisissa alueidenkäyttötavoitteissa tulee tarkastella myös energiahuollon huoltovarmuutta valtakunnallisella tasolla pitkällä aikavälillä. Tämä voi tarkoittaa esimerkiksi biomassaterminaaleille varattavien alueiden ja niihin liittyvän tieliikenneverkoston tarkastelua.

LUKU 4

18 §. Maakuntakaavan tarkoitus ja sisältö, 20 § Maakuntakaavan laadulliset vaatimukset ja 21 § Maakuntakaavan oikeusvaikutukset muuhun suunnitteluun ja viranomaistoimintaan

Perustelujen pykälän 1 momentin mukaan maakuntakaavan tarkoituksena olisi osoittaa maakunnan tavoiteltu pitkän aikavälin kehitys ja luoda edellytykset maakunnan alueidenkäytön ja aluerakenteen kestäväälle kehittämiselle.

Myöhemmin todetaan, että maakuntakaavan rooli muuta suunnittelua ohjaavana kaavana olisi nykyistä rajatumpi ja että maakuntakaava painottuisi erityisesti maakunnan alueidenkäytön kehittämisen tavoitteiden, suunnan ja periaatteiden määrittelyyn yksittäisten alueidenkäyttöratkaisujen sijaan.

Pykälän 2 momentin 1 kohdan mukaan maakuntakaavassa olisi esitettävä maakunnan aluerakenteen kehittämisen periaatteet. Ko. kohdassa todetaan, että aluerakenteeseen kuuluu mm. teknisen huollon infrastruktuuri siltä osin kuin niillä on valtakunnallista tai maakunnallista merkitystä. Teknisen huollon infrastruktuuri käsittäisi kantaverkon voimajohdot, vesi- ja jätehuollon sekä kiertotalouden mutta ei kuitenkaan esim. energiantuotannon alueita.

Pykälän 21 § perusteluissa todetaan, että maakuntakaavan oikeusvaikutuksista säädettäisiin vain maakunnan aluerakenteen kehittämisen periaatteista, valtakunnallisen ja maakunnallisen liikennejärjestelmän ja -verkon kehittämisen periaatteista tai maakunnan viherrakenteen kehittämisen

periaatteista. Nämä asiat eivät siis sisällä energiantuotannon aluetta kuten edellä on kuvattu. **Vi-herrakenteen kaavoituksella ei saa heikentää laajojen energiahuollon hankkeiden kaavoitusta ja perustamista.**

Toisaalta maakuntakaavassa voitaisiin esittää myös muita maakunnan kehittämisen kannalta tarpeellisia asioita. Tekstissä mainitaan esimerkkinä energiantuotannon, kuten esimerkiksi tuulivoimaloiden alueet. **Tässä yhteydessä tuulivoima-alueiden lisäksi tulee ottaa esille myös muut energiahuollon kannalta tärkeät alueet.**

20 § ja 21 § tarkoittavat, että maakuntakaavoissa voitaisiin kyllä esittää maakunnan kehittämiseen kuuluvia asioita, mukaan lukien energiantuotantoon liittyviä, mutta ne eivät olisi oikeusvaikutteisia. **Ellei energiahuoltoasiat ole maakuntakaavoituksessa oikeusvaikutteisia, energiahuoltoon liittyvät kysymykset, kuten mm. biomassaterminaalit on selvästi sisällytettävä maakunnan alueidenkäytön kehittämisen tavoitteisiin.**

Huomioita kaavojen toteuttamisen kokonaisuudesta (erityisesti luvut 1, 17-24, 37-40)

25 §. Yleiskaavan tarkoitus ja sisältö, 26 §. Yleiskaavan laatiminen ja laatimistarve ja 29 §. Yleiskaavan laadulliset vaatimukset

Lakiehdotuksessa esitetään, että kuntien alueidenkäytön yhteensovittaminen ei enää kuuluisi maakunnan tehtäviin. Energiahuoltovarmuuden kannalta tämä on huono asia, sillä energiahuollon ratkaisut, esimerkiksi biomassaterminaalit, voivat palvella usean eri kunnan energiahuoltoa. Yleiskaavoituksessa tarvitaan yhteistyötä yli kuntarajojen, koska esimerkiksi puuenergia myydään ja kuljetetaan kuntarajojen yli. Samoin pitää ottaa huomioon kuntien väliset liikenneyhteydet, kuten puutavaran toimitus terminaaliin ja lämpölaitoksille.

Kunnilla olisi oikeusvaikutteisesti alueiden kaavoitus, ml. myös energia, sekä myös vastuu selvitysten ja kartoitusten tekemiseen. Kuntien laatima yleiskaava kattaa kuitenkin pienemmän alan kuin maakuntakaava. **Riskinä näemme, että alueiden varaaminen tulevaisuuden energiahuoltotarpeisiin voimakkaasti muuttuvassa toimintaympäristössä jää kunnilta tekemättä ja energiahuollon huoltovarmuuteen varautuminen jää puutteelliseksi.** Toisaalta kuntakaavoitus saattaa nopeuttaa esimerkiksi biomassaterminaalien kaavoitusta ja perustamista tilanteessa, jossa tarvitaan päätöksiä nopeassa aikataulussa.

29 § todetaan, että yleiskaavassa tunnistettaisiin ja otettaisiin huomioon luonnonvarojen kestävä käytön sekä kiertotalouden, energia-, vesi- ja jätehuollon tarpeet sekä tarve sovittaa nämä ympäröivän alueen olosuhteisiin ja erityispiirteisiin.

Pidämme hyvänä, että ko. pykälässä otetaan esille myös tarve ottaa huomioon logistiikan toimivuuden tarpeet, minkä tulee tarkoittaa myös mm. energiapuun logistiikkaa / energiahuoltoa palvelevien yksityisteiden kuntoa. Liikenneverkko on tärkeä osa huoltovarmuutta sisältäen myös terminaalit ja niiden sijoittamisen logistisesti järkeviin paikkoihin.

Lopuksi vielä pari huomiota 72 § ja 73 §, joissa kuvataan eri tahojen (kunta, elinkeinoelämä, liikenne- ja ympäristökeskus ja toisaalta maakuntaliitto ja säädetyt tahot) välillä säännöllisesti käytäviä kehittämiskeskusteluja. **Näihin kehittämiskeskusteluihin tulee sisällyttää teemana myös energian toimitus- ja huoltovarmuus.**

(Tämän lausunnon tietosisältö on välitetty digitaalisessa muodossa lausuntopalvelut.fi -järjestelmään.)

Pia Oesch
Johtaja, energihuolto-osasto

Heini Tirri-Kokkonen
Energia-asiantuntija